

Sittende presidenters parti pleier å tape ved mellomvalgene. Obama har fortsatt gode sjanser til å bli gjenvalgt i 2012.

Gjenvalgets kvaler

MELLOMVALGET

Halvard Leira, doktorgrads-stipendiat og Hilde E. Restad, seniorforsker, Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI)

Demokratene tapte det amerikanske mellomvalget forrige tirsdag. Betyr det at Barack Obama allerede nå bør oppdatere CV-en sin, eller kan håpe på gjenvalg i 2012? Før man konkluderer med at han kan bli en «one-term-president» bør man huske at sittende presidenters parti pleier å tape ved mellomvalgene, og at Obama faktisk vant ganske klart i 2008, mer overbevisende enn noen demokratisk kandidat siden Lyndon B. Johnson i 1964.

Nederlaget i 2010 er dramatisk for demokratene, men konsekvensene for valget i 2012 bør ikke overvurderes, og Obamas mobiliseringspotensial bør heller ikke undervurderes. Obamas sjanser i 2012 vil påvirkes både av langsiktige bevegelser i velgermassen og av mer flyktige faktorer. Og av det amerikanske indirekte systemet, der det ikke er flest stemmer som avgjør, men å vinne stater som gir mer enn halvparten av valgmannsstemmene.

Kan bli generasjonsskifte

Demokratene og republikanerne appellerer til forskjellige velgergrupper. Demokratene gjør det bedre blant kvinner, og republikanerne blant menn. En av grunnene til at republikanerne vant i år, var at kvinnene delte seg omtrent 50/50.

Alder spiller også en rolle. Demokratene har de siste tiårene gjort det klart best blant unge velgere, mens republikanerne har hatt en svak fordel blant de eldre.

I 2010 var gjennomsnittsvelgeren klart eldre enn ved valget i 2008, og de eldre stemte overveldende for republikanske kandidater. Dette gir grunnlag for demokratisk optimisme på lang sikt – de yngste velgergruppene har de siste tiårene dreid klart i deres retning. Hvis velgerne beholder partitilhørigheten når de blir eldre, vil generasjonsskiftet gi demokratiske valgseire. Den kortsiktige ulempen ved popularitet blant unge velgere er imidlertid at de er vanskeligere å mobilisere.

Eldre, hvitere, konservative

Partiene appellerer til forskjellige etniske velgergrupper. Republikanerne gjør det best blant hvite, og vant hele 60 prosent av dem i år, mens demokratene tradisjonelt har hatt et godt tak på minoritetene. Demokratenes problem er at minoritetsgruppene har langt lavere valgdeltagelse enn gjennomsnittsvelgerne. Gitt at minoritetsgruppene (og da særlig «latinos» – dvs. velgere

HÅP FOR OBAMA: Vi holder en knapp på Obama som president også i 2013, skriver de to NUPI-forskerne. (Gatekunstneren Shepard Fairy har malt portrettet av presidenten.)

ARKIVFOTO: MARITA AAREKOL

fakta

mellomvalgene i USA

- Holdes midt mellom to presidentvalg. Ble avholdt 2. november i år.
- Hele representantenes hus og en tredel av Senatet er på valg hvert annet år.
- Valgresultat Senatet: fra 59 til 51 demokrater, fra 41 til 47 republikanere (1 uavh., pluss uavklart resultat i Alaska)
- Valgresultat Representantenes hus: fra 255 til 189 demokrater, med 7 uavklart, fra 178 til 239 republikanere.

med latinamerikansk bakgrunn) utgjør en stadig større del av de stemmeberettigede, synes fremtidsutsiktene lyse for demokratene, særlig ettersom deler av det republikanske partiet er blitt markert mer fremmedfiendtlig de siste årene.

Demokratene tapte i 2010 fordi velgerne som stemte var eldre, hvitere og mer konservativ enn for eksempel i 2008. Ved relativt lav valgdeltagelse er det helt avgjørende å kunne mobilisere kjernegruppene. Karl Rove var kjent for å være en mester i dette i årene 2000-2004, mens Obama-kampanjen satte ny standard i 2008.

2010 sto imidlertid i de misfornøydes og «Tea Party»-aktivistenes tegn. Den aller viktigste faktoren for å bli gjenvalgt er at økonomien bedrer seg. Det er lite historisk belegg for at amerikanske velgere belønner en sittende president dersom økonomien går *dårligere* enn da han ble valgt første gang. Derav Tea Party-bevegelsen: De er sinte og frustrerte fordi den økonomiske situasjon

nen er prekær, og videre fordi de er skeptiske til statsstyrte løsningsforslag som svar på krisen.

Denne skepsisen ga seg også uttrykk i den harde motstanden mot helsereformen. Tea Party-bevegelsen var et gode for republikanerne under mellomvalget fordi de mobiliserte velgere, mens demokratene satt hjemme med brystne illusjoner (nå har det bare gått 18 måneder siden Obama inntok Det hvite hus, men amerikanerne er et utålmodig folk).

Republikanerne kan trå feil

Den andre kortsiktige faktoren som blir viktig i spillet fram mot 2012, er hvordan republikanerne i Representantenes hus takler sitt nye flertall og de nyvalgte Tea Party-kandidatene. Da republikanerne seilte inn i Kongressen i 1994, tolket de seieren i mellomvalget som et nytt mandat fra folket, og Speaker of the House, Newt Gingrich, trodde han var blitt valgt til president i stedet for Bill Clinton. Dette førte til overmot, og til slutt til at Bill

Clinton ble gjenvalgt i 1996.

Dermed er det mange demokrater som håper at republikanerne igjen skal gape over for mye i seiersrusen. Dette kan skje, dersom republikanerne – nå ledet av John Boehner fra Ohio – beveger seg for mye til høyre for å tilfredsstille Tea Party-kandidatene. Her kan det være vanskelig for republikanerne å holde balansen: Dersom de ikke beveger seg langt nok til høyre risikerer de å få en tredjepartikandidat mot seg fra Tea Party-bevegelsen i 2012. Og vi så jo hva dette gjorde med republikanernes sjanser i 1992, da Ross Perots kandidatur hjalp Bill Clinton vinne valget med mindre enn 50 % av stemmene. Men hvis de beveger seg for langt mot høyre, risikerer de at moderate velgere flokker seg om Obama.

Kamp om valgmennene

Velgergrupper og den konkrete situasjonen i 2012 vil begge ha betydning for valgresultatet, men valget avgjøres altså ved å vinne stater som gir flere enn 269 valgmenn. Siden 1992 har demokratene vunnet stater som gir 248 valgmenn. Dette er stater langs stillehavskysten og i nord-øst. Som både Al Gore og John Kerry fikk oppleve, kan det imidlertid være vanskelig å komme fra 248 valgmenn til 270. Obama fikk hele 365 valgmenn, men i mange av statene som ga «overskuddet» i 2008 gikk det dårlig for demokratene i 2010.

Per i dag er det vanskelig å forestille seg at Obama kan vinne stater som North Carolina, Indiana, Florida, Ohio og Virginia i 2012. Mister han disse statene, uten å vinne noen nye, er han nede på maks 278 valgmenn (avhengig av justert folketallsberegning i år). Derfor sved det nok ekstra at demokratene gjorde det dårlig også i stater som Wisconsin og Pennsylvania, stater som har vært demokratiske de siste fem valgene. Lyspunktet for Obama er at demokratiske kandidater gjorde det bedre enn ventet i Colorado og Nevada.

Satser på kvinner og unge

Utfordringen for Obama de neste to årene er altså dels å mobilisere/gjenvinne kjernevelgerne (unge, kvinner og minoriteter), dels å sikre oppslutning i nøkkelstater. Vår spådom er at vi vil se ganske mye til Hillary Clinton og Michelle Obama, at demokratene satser på områder som kommer minoritetene til gode og at Barack Obama vil besøke Wisconsin, Pennsylvania, Ohio, Virginia, Florida og fjellstatene i vest ofte.

Gitt at det ennå ikke finnes noen samlende karismatisk republikansk kandidat og at det er håp om at økonomien bedrer seg, holder vi en knapp på Obama som president også i 2013. Men det skader jo ikke om han har en oppdatert CV på harddisken.